

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Participation in the Conservation of Local Wisdom on Producing Chaiya Salted Eggs in Chaiya District, Surat Thani Province

พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา และ 2) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษา พบว่า

การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา พบว่า มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การถ่ายทอดภายในกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ และการถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ โดยวิธีการบรรยาย สาธิต และลงมือปฏิบัติจริง เน้นประเด็นการเตรียมวัตถุดิบและกระบวนการผลิต มีเป้าหมายของการถ่ายทอด เพื่อพัฒนา สืบทอด และอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ของไข่เค็มไชยา

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา พบว่า การมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 3 ภาคส่วน อันได้แก่ การมีส่วนร่วมจากภาครัฐ การมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน และการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ลักษณะการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วน แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ของภาคส่วนนั้น ๆ แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การสืบทอด และอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ของไข่เค็มไชยา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์, ภูมิปัญญาชาวบ้าน, ไข่เค็มไชยา

Abstract

This qualitative research on the Participation in the Conservation of Local Wisdom, producing Chaiya Salted Eggs in Chaiya district, Surat Thani province aimed to study 1) the transfer of local wisdom, Chaiya Salted Eggs making, and 2) the participation in preserving the local wisdom, Chaiya Salted Eggs production in Chaiya district, Surat Thani province.

The results are as follows:

Transferring of local wisdom, producing Chaiya Salted Eggs, has been found from generation to generation, relay within colleagues and broadcasting by organizing in a form of learning resources by means of lecture, demonstration, and real action focusing on raw material preparation and production processes. The goal of the relay is to develop, inherit and preserve the identity of Chaiya Salted Eggs.

Participation in preserving the local wisdom, producing Chaiya Salted Eggs, found that the participation is divided into 3 parts, which are participation from the government, private sector, the public and local organization. The participation characteristics of each sector are different depending on the role and responsibilities of that sector, but still have the same goal of inheriting and preserving the identity of Chaiya Salted Eggs.

Keywords: participation, conservation, local wisdom, Chaiya Salted Eggs

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนมีความแตกต่างกันไปตามเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ๆ แม้ว่า ห้วงเวลาที่ผ่านมาก ระแสวัตถุนิยมซึ่งมีเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ จะเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ และทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม แต่ในส่วนของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติของสังคมนั้น ๆ ยังคงมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงอยู่และเป็นสิ่งที่เป็นคุณค่า มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของสังคมไทยมาเป็นเวลานาน และเป็นปัจจัยหนุนนำการดำรงชีวิตของสังคมชนบท คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านของแต่ละเชื้อชาติที่ยังคงยึดถือปฏิบัติ และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นตราบจนปัจจุบัน

ภูมิปัญญาเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น ดังที่ ประมวล พิมพ์เสน (2554) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านนับว่าเป็นมรดกทางความคิดที่บรรพบุรุษได้คิดขึ้นมา และใช้ความคิดและการกระทำเหล่านั้นในการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นการเล่น การแสดง ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม พิธีกรรม การประกอบอาชีพ เป็นต้น ล้วนแต่เป็นมรดกทางความคิดที่มีค่าซึ่งตีราคาเป็นตัวเลขไม่ได้ เพราะฉะนั้น ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ควรค่าแก่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับสังคม ดังที่ ไพพรรณ เกียรติโชคชัย (2541) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นไทย ดังนี้ 1) ภูมิปัญญาชาวบ้านนับเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมไทยที่ถ่ายทอดกันมาเป็นเวลายาวนานและมรดกไทยที่คนไทยทุกวันนี้ภูมิใจ 2) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมโทรม “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ของชาวไทยได้ช่วยให้คนไทยใช้สติปัญญา ความสามารถ และภาวะสร้างสรรค์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงมาโดยตลอด 3) ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นองค์ความรู้ที่มีขอบเขตกว้างขวางและลึกซึ้งมาก ซึ่งครอบคลุมคตินิยม ความรู้ ความสันทัด การรู้เท่าเทียมธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัว และการเลือกฟื้นความคิวิธีกรรมมาใช้

ในชีวิตประจำวัน 4) การเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และจากชุมชนหนึ่งสู่อีกชุมชนหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย 5) ภูมิปัญญาชาวบ้านล้วนแต่เป็นการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้แบบเชิงประจักษ์จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการทดสอบจากประสบการณ์จริงจนกว่าจะหาข้อสรุปที่ชัดเจนและสืบทอดต่อ ๆ กันไป 6) การถ่ายทอดความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และการปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ในหลายสาขามาผสมผสานกันเป็น “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ซึ่งนับเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ปัจจุบันนี้เรียกว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated) และ 7) วิธีการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำให้ดูให้ลงมือทำและเลียนแบบอย่างที่ดีของภูมิปัญญาชาวบ้านที่ยึดถือปฏิบัติมา

ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยามีประวัติความเป็นมาและมีพัฒนาการการพัฒนา ดังหลักฐานการอ้างอิงที่ปรากฏในเอกสารทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (กลุ่มผลิตและจำหน่ายไข่เค็มไชยา, เอกสารอัตสำเนา) ว่า เมืองไชยาหรือเมืองศรีวิชัยในอดีตมีความเจริญรุ่งเรืองมากระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-17 แต่การทำไข่เค็มไชยา เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยนายก็ แซ่ปัก ชาวจีนกวางตุ้ง ซึ่งมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ดอนโรงทอง อำเภอเมืองไชยา มีอาชีพเป็นช่างทำสะพานเหล็กทางรถไฟสายชุมพร สุราษฎร์ธานี และเลี้ยงเป็ดกินไข่ ซึ่งเกือบทุกครัวเรือนจะเลี้ยงเป็ดไว้กินไข่ เมื่อไข่เป็ดมีจำนวนมากขึ้นจึงนำไปขายที่ตลาดสถานีรถไฟ และสถานที่สำคัญ ๆ หลายแห่งในอำเภอไชยา ต่อมาเมื่อแนวคิดว่าจะทำอย่างไรจะเก็บไข่ไว้ได้นาน จึงได้ปรึกษากับชาวบ้านเมืองไชยา ใช้ภูมิปัญญาที่มีทดลองอยู่หลายวิธี จนกระทั่งยอมรับวิธีการใช้ดินจอมปลวกในอำเภอไชยามาผสมเกลือป่นในอัตราส่วนพอเหมาะ นำมาพอกไข่เป็ดสดที่ได้จากเป็ดที่เลี้ยงเอง คลุกไข่เค็มไว้วันนานพอประมาณ แล้วนำมาต้มกินจะได้ไข่เค็มที่ไข่แดง เป็นมัน หอม รสชาติอร่อย จึงได้ผลิตไข่เค็มตามกรรมวิธีดังกล่าวขาย ซึ่งขายดีมาก ทำให้คนอื่น ๆ ในตลาดไชยาหันมาผลิตไข่เค็มขายกันเป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2477 ไข่เค็มพัฒนาจนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ผู้มาเยี่ยมเยียนได้ซื้อเป็นของฝากใน

นาม “ไข่มุขไข่มุข” การทำไข่มุขจึงกลายเป็นอาชีพหลักของชาวไข่มุข ปงบอภิวินิจฉัยวัฒนธรรม ดังคำขวัญอำเภอไข่มุขว่า “พระบรมธาตุคู่เมือง รุ่งเรืองพุทธศาสน์ พุทธทาสปราชญ์โลก สอนโมกขพลาธรรม ลือนามศรีวิชัย ผ้าไหมพุ่มเรียง ทะเลเตี้ยหาดทรายแหล่งซื้อขายไข่มุข”

จากความเป็นมาของภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุข ซึ่งให้เห็นว่า ภูมิปัญญาการทำไข่มุข ไข่มุข เป็นมรดกทางความคิด ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดให้อยู่คู่กับเมืองไข่มุขตลอดไป แต่การอนุรักษ์ภูมิปัญญานั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพราะฉะนั้นจึงเป็นเหตุผลของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุขให้ดำรงความเป็นอัตลักษณ์และอยู่คู่กับชาวไข่มุขและสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุข
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุข ในอำเภอไข่มุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูล การอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุข นำไปสู่การสร้างงานสร้างอาชีพ ลดปัญหาการว่างงาน เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมได้
2. ทำให้ได้ข้อมูล การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเกิดการหวงแหน เป็นการกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญา
3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการบริหารจัดการการอนุรักษ์ การต่อยอด และการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุข

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุข ในอำเภอไข่มุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แกนนำชาวบ้าน ผู้อาวุโส ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน ชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีความรู้เกี่ยวกับการทำไข่มุข จำนวน 50 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการถ่ายทอดและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่มุข ในอำเภอไข่มุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะในอำเภอไข่มุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งประกอบด้วย 3 แนวคิดด้วยกัน คือ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และแสวงหาคำตอบที่ได้ตั้งเป็นโจทย์ในการวิจัยและค้นคว้าจาก เอกสาร วารสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และผลงานการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจศึกษา และศึกษาจากพื้นที่จริง (Field Study) ใช้วิธีการศึกษาโดยการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาโดยการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย อินเทอร์เน็ต

ผลงานการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา และ 2) โครงสร้างคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย จะเป็นคำถามในลักษณะปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้กล่าวถึงข้อมูลที่ถูกละเลยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

การเลือกพื้นที่ในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยต้องศึกษาข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้สามารถอธิบายและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งภาพรวมและแบบเจาะลึก เพราะฉะนั้น พื้นที่ในการศึกษาจึงต้องมีปรากฏการณ์ที่ชัดเจนตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษา และต้องเป็นพื้นที่รูปธรรม ที่มีจุดเด่นทั้งในแง่ของลักษณะทางกายภาพและในแง่ของคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเหล่านี้จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การเข้าสู่พื้นที่และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปทำการศึกษา ผู้วิจัยได้มีโอกาสลงพื้นที่ทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง เป็นระยะเวลาพอที่จะทำให้เห็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยรวม ในระดับที่จะทำให้ทราบว่าเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษา ส่วนการเข้าสู่พื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมทั้งสิ้น 2 เดือน โดยได้สำรวจตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลและมีการวางแผนลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมในทุกมิติ เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบที่ได้ตั้งเป็นโจทย์วิจัยและเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในระยะแรกจะรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเพื่อนำมาพื้นฐานในการวางแผนสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นแกนนำชาวบ้าน ผู้อาวุโส ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน ชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรท้องถิ่น สมาชิกกลุ่ม นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น ผู้วิจัยได้คำนึงถึงบทบาทตามสถานภาพของแต่ละบุคคลเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยได้คัดเลือกบุคคลเหล่านี้ให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้

ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการที่ไม่ได้แยกส่วนออกมาจากกระบวนการเก็บข้อมูล กล่าวคือ ตั้งแต่เริ่มต้นที่จะทำการศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องเลือกใช้แนวคิดในการวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือนำทางในการเก็บข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้อ่านมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ให้เห็นถึงความหมาย ความหลากหลายลักษณะความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ของข้อมูล จากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ซึ่งในการอธิบายจำเป็นที่จะต้องมีความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์ เพื่อเป็นแนวทางและนำไปสู่การศึกษาปรากฏการณ์นั้น ๆ (ชยันต์ วรรณะภูติ. 2541)

สรุปผลการวิจัย

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญา สรุปได้ ดังนี้

1.1 การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจาก ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ญาติพี่น้อง มาสู่รุ่นลูกหลาน โดยที่การทำไข่เค็มไชยา มีพัฒนาการมาจากการเลี้ยงเป็ดไว้กินไข่ของชาวบ้าน มีแนวคิดถนอมไข่เป็ดไม่ให้เน่าเสีย คิดค้น ทดลอง เป็นการลองผิดลองถูก ด้วยการดองเค็มเพื่อไว้บริโภคในระยะยาว เป็นการแปรรูปถนอมอาหาร เมื่อได้สูตรการถนอมไข่เป็ดไว้รับประทานแล้ว ก็จะถ่ายทอดสูตรดังกล่าวสู่ลูกหลาน และเพื่อนบ้าน จากรุ่นสู่รุ่น ตราบจนถึงปัจจุบัน

การถ่ายทอดดำเนินการตามกระบวนการผลิต ซึ่งกระบวนการผลิตไข่เค็มไชยามีองค์ประกอบหลัก 2 อย่าง คือ 1) การเลี้ยงเป็ด ซึ่งแต่เดิมการเลี้ยงเป็ดจะเลี้ยงแบบปล่อยทุ่ง ปล่อยให้หาอาหารกินในทุ่งนา กินหอย กุ้ง ลูกปู ปลา ข้าวเปลือก เป็นต้น ต่อมาปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงแบบฟาร์ม แต่การให้อาหารยังยึดแบบเดิม และ 2) กรรมวิธีในการแปรรูปไข่เป็ดให้เป็นไข่เค็ม โดยเฉพาะการเลือกไข่เป็ด ต้องคัดเลือกไข่สดใบใหญ่ได้มาตรฐาน การเตรียมดินที่ใช้พอก ต้องเป็นดินจอมปลวกสีแถมเหลืองที่แห้งสนิทที่อยู่ในอำเภอ

ไชยา เกือบหนึ่งที่เป็นเกลือทะเล น้ำที่ใช้ต้องเป็นน้ำบ่อหรือน้ำบาดาลเท่านั้น

การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นไปในรูปแบบอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ชุมชนใช้วิธีต่าง ๆ ได้แก่ การบอกเล่าหรือบรรยายด้วยวาจา การสาธิตทำให้ดู การลงมือปฏิบัติจริง เป็นต้น

1.2 การถ่ายทอดภายในกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ เป็นการถ่ายทอดเทคนิคการทำไชเค็มไชยาจากเพื่อนร่วมอาชีพที่มีประสบการณ์ผลิตและจำหน่ายไชเค็มไชยาสู่เพื่อนร่วมอาชีพที่เพิ่งเริ่มประกอบอาชีพการผลิตและจำหน่าย ด้วยความที่ผู้ผลิตและจำหน่ายมีบ้านเรือนอยู่ในละแวกเดียวกัน เป็นเครือญาติกัน มีการช่วยเหลือกันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และต่างคนก็มีพื้นฐานความรู้การทำไชเค็มไชยา ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากที่เป็นมาตรฐานของไชเค็มไชยา ผู้มีรุ่นสู่รุ่น แต่เทคนิคต่าง ๆ ที่จะมาพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ประสพการณ์น้อยย่อมต้องเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์มากกว่า

การถ่ายทอดลักษณะนี้เป็นไปในลักษณะของการบอกเล่าหรือบรรยายด้วยคำพูด เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือประสบการณ์ของผู้บอกเล่าหรือบรรยายที่สั่งสมมา เป็นการถ่ายทอดเทคนิคการเตรียมวัตถุดิบและกระบวนการผลิต

การถ่ายทอดภายในกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกัน และเพื่ออนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ของไชเค็มไชยา

1.3 การถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ เป็นการถ่ายทอดในลักษณะที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่สนใจเข้าศึกษา เรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไชเค็มไชยา โดยมีการจัดตั้งกลุ่มผลิตและจำหน่ายไชเค็มไชยา และใช้สถานที่ตั้งกลุ่มเป็นศูนย์เรียนรู้ มีผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดด้วยวิธีการบรรยาย สาธิตวิธีการ และการสาธิตประกอบการบรรยาย จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาเป็นวิทยากร มีผู้สนใจจากสถาบันการศึกษา กลุ่มบุคคล หรือองค์กรภาครัฐ เข้าเรียนรู้ เป็นจำนวนมาก

การถ่ายทอดในลักษณะนี้ เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปิดกว้างสำหรับบุคคลผู้สนใจทั่วไปเข้าศึกษาหาความรู้ได้ การถ่ายทอดโดยวิธีบรรยาย สาธิตลงมือปฏิบัติจริง และเรียนรู้จากสื่อที่ศูนย์เรียนรู้ได้

จัดเตรียมไว้ เช่น รูปภาพ สื่อที่เป็นตำราเป็นลายลักษณ์อักษร

2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไชเค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.1 การมีส่วนร่วมจากภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไชเค็มไชยา ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเลม็ด ได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การบรรจุภัณฑ์ การพาไปศึกษาดูงาน ส่งเสริมการตลาดด้วยการนำสินค้าไปออกร้านตามงานต่าง ๆ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และประสานเพื่อสร้างเครือข่ายดำเนินงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน นอกจากนี้ โรงเรียนในเขตอำเภอไชยา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ด้วยการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำไชเค็มไชยาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน

การมีส่วนร่วมของภาครัฐเป็นไปในลักษณะเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนในส่วนของการนำนโยบายของภาครัฐในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนไปปฏิบัติ โดยเป็นตัวเชื่อมประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัย และเผยแพร่ ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไชเค็มไชยา

2.2 การมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน

ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไชเค็มไชยา เนื่องจากตลาดจำหน่ายไชเค็มไชยาในปัจจุบันหลายตลาด มีนายทุนเป็นเจ้าของ โดยที่นายทุนได้ให้ความร่วมมือในการควบคุมมาตรฐานและความเป็นอัตลักษณ์ของไชเค็มไชยา ด้วยการควบคุมคุณภาพการผลิตและการจัดจำหน่าย เป็นไปตามเงื่อนไขข้อตกลงที่กลุ่มภายใต้การรวมตัวกันของประชาชนได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนเป็นไปในลักษณะร่วมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ร่วมดำเนินงาน ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบ และมีความห่วงใยในคุณค่าของภูมิปัญญา มีลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผลและ

จิตสำนึกร่วมในสิ่งที่เป็นคุณค่าที่ต้องหวงแหน อนุรักษ์ และสืบทอด

2.3 การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น

ภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น เป็นกลไกหลักในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยาด้วยการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพผลิตและจำหน่ายไข่เค็มไชยา เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำไข่เค็มไชยา โดยมูลเหตุของการร่วมกันจัดตั้งกลุ่ม เพราะต่างตระหนักถึงคุณค่า ความเป็นอัตลักษณ์ของภูมิปัญญา ต้องการให้มาตรฐานของไข่เค็มไชยาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไข่เค็มไชยา อีกด้วย และกลุ่มยังเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาการทำไข่เค็มไชยาเป็นการถ่ายทอดไปยังผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้าเยี่ยมชม เรียนรู้ถึงความเป็นอัตลักษณ์ของไข่เค็มไชยา นอกจากนี้ ประชาชนที่ไม่ได้ผลิตและจำหน่ายไข่เค็มไชยา แต่ประกอบอาชีพเลี้ยงเป็ดและทำนา ต่างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการผลิตวัตถุดิบให้อยู่ในมาตรฐาน เพื่อป้อนให้ผู้ผลิตนำไปแปรรูปเป็นไข่เค็ม

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น เป็นไปในลักษณะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ เป็นเจ้าของร่วมกัน และร่วมหวงแหน

อภิปรายผล

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะการถ่ายทอด 3 ลักษณะ คือ 1) การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยการบอกเล่า บรรยายด้วยวาจา การสาธิตทำให้อู และลงมือปฏิบัติจริง 2) การถ่ายทอดภายในกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ ถ่ายทอดประสบการณ์ เทคนิคด้วยการบรรยายด้วยคำพูด และ 3) การถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ ด้วยการสาธิต บรรยาย และเรียนรู้จากสื่อ โดยที่ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าว ผู้ถ่ายทอดมีความตระหนักในคุณค่าแห่งภูมิปัญญา เป็นมรดกของท้องถิ่น ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอด ต่อยอด และพัฒนา ทั้งนี้ ยังมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น สามารถนำมาประกอบอาชีพสร้างเป็นมูลค่าได้ สอดคล้องกับอุษณีย์ เสือดี (2549)

ที่กล่าวไว้ในงานวิจัยว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังบุตรหลานของตน หรือบุคคลที่อยู่ใกล้เคียง โดยบุคคลที่ถ่ายทอดนั้นมิได้มีอาชีพเป็นครู แต่จะใช้เวลาว่างของตนให้เป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการสอนที่นำศึกษา กล่าวคือ เป็นการเรียนการสอนด้วยการปฏิบัติจริงอาจกล่าวได้ว่า บ้านหรือสถาบันครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อประกอบอาชีพ โดยมีพ่อแม่เป็นครูอาศัยความชำนาญที่ฝึกฝนและจากประสบการณ์ที่ถ่ายทอดกันมา เป็นการศึกษาวิธีปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม นำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นมาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง สอนไปตามความรู้ที่มี เรียนมากน้อยแค่ไหนไม่มีกำหนด เวลาเรียนรู้ขึ้นอยู่กับว่าจะสะดวกเวลาใดก็เรียนเวลานั้น ไม่มีใบรับรองวิทยฐานะ แต่การศึกษาก็ยังมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการสืบทอด และสร้างสรรค์วัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของชานนท์ วิสุทธิชานนท์ (2558) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านและสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้องและภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพของครอบครัว ทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านบางส่วนยังคงมีรุ่นลูกหลานได้ร่วมกันสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ภูมิปัญญาส่วนหนึ่งในปัจจุบันแทบที่จะไม่เห็นและไม่มีผู้สืบทอดต่อแล้ว เพราะอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาแทรกแซงจนภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นคงเหลืออยู่เพียงคำบอกเล่าเท่านั้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ออบเชย แก้วสุข (2543) ที่กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ว่า คือ การบอกวิชาความรู้ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยผู้สอนไม่ได้เรียนวิธีการสอนจากสถาบันใด ๆ แต่จะใช้สามัญสมนึกแบบสังคมประกิต คือ การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบและจดจำสืบทอดกันมาในครอบครัวและใช้ถ่ายทอดโดย 1) ใช้วิธีสาธิต คือ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายทุกขั้นตอน ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม 2) ใช้วิธีปฏิบัติจริง คือ

ฟังคำบรรยาย อธิบาย สาธิต แล้วนำไปปฏิบัติจริงและปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ เพราะผลงานที่ใช้ดำรงชีวิตได้ต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริงนำไปใช้ได้จริง และสอดคล้องกับแนวคิดของเอกรวิทย์ ณ ถลาง (2541) ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ มีดังนี้ 1) การลองผิดลองถูก 2) การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง 3) การส่งต่อ แก่คนรุ่นหลังด้วยการ สาธิตวิธีการ การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า และการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และ 5) ครูพักลักจำ

2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน การทำไข่เค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 3 ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมจากภาครัฐ 2) การมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน และ 3) การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทั้ง 3 ภาคส่วนดังกล่าวมีกระบวนการของการมีส่วนร่วม ทั้งส่งเสริมและสนับสนุน ตามลักษณะหน้าที่และความรับผิดชอบของภาคส่วนนั้น ๆ แต่มีจุดมุ่งหมายสุดท้ายเดียวกันคืออนุรักษ์มาตรฐานและความเป็นอัตลักษณ์ของภูมิปัญญา สอดคล้องกับแนวคิดของ จรูญรัตน์ หิรัญชูพะ (2542) อธิบายในงานวิจัยว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคนหรือองค์กร ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด แก้ไขปัญหา การดำเนินการและกิจกรรมชุมชน โดยร่วมกันวางแผน โครงการ ร่วมปฏิบัติ ในลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน บำรุงสาธารณะประโยชน์และร่วมติดตามผลงานด้วยความสมัครใจ เพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด และการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 ส่วน มีการทำงานร่วมกันในลักษณะของเครือข่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) ที่กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า การประสานแผนงานเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน มีการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยการร่วมมือกันไปศึกษาข้อมูลหาความรู้ ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ปรากฏชาวบ้าน แล้วสร้างเครือข่ายให้มีการเชื่อมโยงสืบทอดผลึกกำลังกันแบ่งงานกันทำตามศักยภาพของประชาชนแต่ละท้องถิ่นแต่ละด้านโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ (2561) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ตลาดเก่าปากบาง (หมื่นหาญ 150 ปี) จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ตลาดเก่าปากบางหมื่นหาญ 150 ปี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นตลาดเก่าแก่ตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน มีเอกลักษณ์ในการดำรงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ซึ่งที่ผ่านมากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนยังขาดความเข้าใจในการอนุรักษ์ชาติการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่น่าเสียดายที่ตลาดปากบางซบเซาไปมาก ไม่คึกคักเท่าอดีต ด้วยการคมนาคมทางบกที่สะดวกขึ้นกว่าทางน้ำ แต่อย่างน้อยชุมชนแห่งนี้ยังคงมีร่องรอยของความเจริญในอดีตให้ได้เห็นกันจนถึงทุกวันนี้ จึงควรสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ชุมชนตลาดเก่าปากบาง ด้วยการสร้างกลุ่มอนุรักษ์การส่งเสริมและการสร้างความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐและสถาบันทางศาสนา เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะและการแสดงความคิดเห็นว่า สามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ในปัจจุบันภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีผู้ถ่ายทอด มีผู้สืบทอด และมีศูนย์เรียนรู้ เพราะฉะนั้น ทุกภาคส่วนควรเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมเติมเต็ม และควรมีการวางแผนการบริหารจัดการการอนุรักษ์ การต่อยอด และการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา อย่างเป็นรูปธรรม เช่น จัดทำคู่มือสำหรับเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านการทำไข่เค็มไชยา เพื่อเพิ่มช่องทางการถ่ายทอด และเผยแพร่ภูมิปัญญาให้รู้จักในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มผลิตและจำหน่ายไข่เค็มไชยา. (2550). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไข่เค็มไชยา. (เอกสารอัดสำเนา).

จรรยารัตน์ หิรัญชอุษา. (2542). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการวนศาสตร์ชุมชนที่สูงลุ่มน้ำห้วยองผะ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวนศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชยันต์ วรรณะภูติ. (2541). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน เอกสารประกอบการอบรมการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชลบุรี: โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา (เดิม), มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชานนท์ วิสุทธิชานนท์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์อนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอรอนทอง จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ. (2561, มกราคม-มิถุนายน). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ตลาดเก่าปากบาง (หมื่นหาญ 150 ปี) จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. 7(1): 121-131.

ประมวล พิมพ์เสน. (2554). ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน. ขอนแก่น. คลังนาโนวิทยา.

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย. (2541). กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2534). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

อบเชย แก้วสุข. (2543). รายงานผลการดำเนินงานประชุมปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเผยแพร่ความรู้ของสื่อมวลชน. อุบลราชธานี: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

อุษณีย์ เสือดี. (2549). การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำกระเบื้องดินเผาในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2541). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาคและกระบวนการเรียนรู้ชาวบ้านไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์
สถานที่ทำงาน คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
59 หมู่ 1 ต.บึงยี่โถ อ.ธัญบุรี
จ.ปทุมธานี 12130

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546 ศิลปศาสตรบัณฑิต
(การพัฒนาชุมชน)
เกียรติคุณอันดับหนึ่ง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2550 พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต
(พัฒนาชุมชน)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2558 รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
(รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์